

QUNDUZXON HUSANBOYEVA, ROZA NIYOZMETOVA,
MAHFUZA TO'YCHIYEVA

**O'ZGA TILLI TA'LIM
MUASSASALARIDA
O'ZBEK
ADABIYOTINI
O'QITISH
METODIKASI**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O‘RTA-MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

**QUNDUZXON HUSANBOYEVA, ROZA NIYOZMETOVA,
MAHFUZA TO‘YCHIYEVA**

**O‘ZGA TILLI TA‘LIM
MUASSASALARIDA
O‘ZBEK ADABIYOTINI
O‘QITISH METODIKASI**

*Oliy o‘quv yurtlari o‘zga tilli ta‘lim muassasalarida
o‘zbek tili fakulteti talabalari uchun
D A R S L I K*

**Toshkent
“Innovatsiya-Ziyo”
2023**

YŷK: 821.512.133-9

KBK: 84 (5 O'zb) 7

0 - 1

Qunduzxon Husanboyeva

O'zga tili ta'lim muassasalarida o'zbek adabiyotini

o'qitish metodikasi / Roza Niyozmetova, Mahfuza

To'ychiyeva/. Darslik. – Toshkent: “Innovatsiya-Ziyo”, 2023, 508 b.

Mazkur darslik mamlakatimizdagi ta'lim-tarbiya ishlari qoraqalpoq, qozoq, qirg'iz, turkman, tojik va rus tillarida olib boriladigan maktablarda o'zbek tili va adabiyotini ikkinchi – majburiy davlat tili sifatida o'qitish bo'yicha 5112400 raqamli – o'zga tili guruhlarda o'zbek tili ta'lim yo'nalishi talabalariga mo'ljallangan.

Unda o'zbek adabiyotini o'zbek tili darslari tarkibida o'qitish metodikasi, buning xususiyatlari, nazariy va metodik asoslari yaratilgan hamda o'zbek adabiyotini ikkinchi tilda o'qitish bo'yicha amaliy namunalar taqdim etilgan.

Maxsus muharrir:

Q. Yo'ldoshev

pedagogika fanlari doktori, professor

Taqrizchilar:

E. Abduvalitov

pedagogika fanlari doktori, professor;

G. Eshchanova

pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

Darslik Alisher Navoiy nomidagi Toshkent Davlat O'zbek tili va adabiyoti universitetining ..... Ilmiy kengashi qarori asosida nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9943-7025-1-6

© Qunduzxon Husanboyeva va boshq., 2023.

© “Innovatsiya-Ziyo”, 2023.

МУНДАРИЖА

Kirish.....	6
O'zbek adabiyotini ikkinchi adabiyot sifatida o'qitishning nazariy-metodik asoslari	
1-mavzu. Noo'zbek maktablarda o'zbek adabiyotini o'qitish metodikasining umumnazariy masalalari. Uning obykti, predmeti, maqsad va vazifalari	11
2-mavzu. O'zga tilli auditoriyalarda o'zbek adabiyotini o'qitishning psixologik va pedagogik xususiyatlari.....	30
3-mavzu. O'zbek adabiyotini o'qitish metodikasi tarixi va o'ziga xos xususiyatlari	47
4-mavzu. O'zga tilli ta'lim muassasalarida o'zbek adabiyotini o'qitish metodikasining asosiy yondashuv va tamoyillari	64
5-mavzu. O'zbek adabiyotini ikkinchi adabiyot sifatida o'qitish metodikasi kursining talabalar kasbiy kompetentsiyasi shakllanishidagi o'rni va roli	85
6-mavzu. Ta'lim texnologiyalari. Noo'zbek maktablar adabiy ta'limida hamkorlikda o'qitish texnologiyasidan foydalanish	95
7-mavzu. O'zga millatga mansub o'quvchi ma'naviy kamolotini ta'minlashda muammoli ta'lim texnologiyasining o'rni	110
8-mavzu. Pedagogik innovatsion texnologiyalar va ularning noo'zbek maktablarda o'zbek adabiyotini o'qitishdagi o'ziga xosliklari	131
9-mavzu. O'zbek adabiyotini ikkinchi adabiyot sifatida o'qitishda modulli ta'lim texnologiyasidan foydalanish yo'llari	142
10-mavzu. Noo'zbek maktablar o'zbek adabiyoti ta'limida didaktik o'yinlar texnologiyasini qo'llashning xususiyatlari	154
11-mavzu. O'zga tilli maktablarda o'zbek adabiyotini o'qitish kechimida erkin tarbiya texnologiyasining o'rni	167
12-mavzu. O'zbek adabiyotini ikkinchi til shaklida o'qitishda axborot-kommunikativ texnologiyalardan foydalanish	179
13-mavzu. O'zga millatlarga mansub tarbiyalanuvchilarga o'zbek adabiyotini o'qitishda mul'timedia texnologiyasining o'rni va roli	195

O'zga tilli maktablarda o'zbek adabiyotini o'qitish metodikasining yetakchi tendentsiyalari

14-mavzu. Noo'zbek maktablar o'zbek adabiyoti darslarida ta'lim metodlari va usullaridan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	205
15-mavzu. Boshqa tillarda o'qitiladigan maktablar o'zbek adabiyoti darslarida badiiy asar ustida ishlashning shakli va mazmuniga ko'ra turlari	227
16-mavzu. Davlat tilidan boshqa tillarda o'qitiladigan maktablar o'zbek adabiyoti darslarida o'qish turlari va ularning xususiyatlari. O'qishning o'zbek adabiy ta'limidagi ahamiyati.....	235
17-mavzu. O'zga tilli maktablar o'zbek adabiyoti mashg'ulotlarida foydalaniladigan dars shakllari	246
18-mavzu. O'zbek adabiyoti darslarida o'zga millatga mansub o'quvchilarga beriladigan uy vazifalari mezoni	258
19-mavzu. Noo'zbek auditoriyada o'zbek adabiyoti darslarini kuzatish va tahlil qilishga qo'yiladigan talablar	285

Ta'lim-tarbiya ishlari davlat tilidan boshqa tillarda olib boriladigan maktablarda o'zbek tilidagi badiiy asarlar ustida ishlashning xususiy metodikasi

20-mavzu. O'zga millatlarga mansub o'quvchilarni o'zbek tilidagi badiiy asarni o'zlashtirishga tayyorlash metodikasi	294
21-mavzu. O'zbek adabiyotini ikkinchi tilda o'rganishda lug'at ishlari va ta'lim samaradorligini ta'minlashda buning ahamiyati	308
22-mavzu. O'zga tilli ta'lim muassasalari o'zbek adabiyoti darslarida yozuvchi tarjimai holini o'rganishning ahamiyati	322
23-mavzu. Noo'zbek maktablar o'zbek adabiyoti mashg'ulotlarida asarlarni janri va obrazlar tizimiga ko'ra o'rganish	340
24-mavzu. O'zbek adabiyotini ikkinchi adabiyot sifatida o'rganishda epik turga mansub asarlar ustida ishlashning xususiy jihatlari	354
25-mavzu. O'zga tilli maktablar o'zbek adabiyoti darslarida lirik turga mansub asarlarni o'rganishdagi o'ziga xosliklar	369

26-mavzu. O'zbek adabiyotiga xos bo'lgan dramatik tur va janrdagi bitiklarni ikkinchi tilda o'rganish xususiyatlari	379
27-mavzu. O'zbek mumtoz adabiyoti namunalarini ikkinchi tilda o'rganishdagi qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish yo'llari	387
28- mavzu. Noo'zbek tillarda o'qitiladigan maktablarda o'zbek adabiyotiga xos bo'lgan adabiy-nazariy tushunchalarni qiyoslab o'rganish	402
29-mavzu. O'zga tilli ta'lim muassasalarida o'zbek tilida yaratilgan badiiy asarlar yuzasidan tuzilgan savol-topshiriqlar ustida ishlash	413

Ta'lim-tarbiya ishlari davlat tilidan boshqa tillarda olib boriladigan maktablarda o'zbek tilidagi asarlar ustida ishlashning amaliy namunalari

O'zbekning yeri (rivoyat)	428
O'zbek xalq topishmoqlari	429
Oy, Quyosh va Xo'roz haqida ertak	430
Afandi latifalari	432
Zumrad va Qimmat (o'zbek xalq ertagi)	434
Muqbil toshotar (o'zbek xalq ertagi)	441
Egri va To'g'ri (o'zbek xalq ertagi)	452
Hayot bo'stoni (asardan parcha)	458
Alisher Navoiyning "Shoh G'oziy hikoyati" asarini o'rganish ...	461
Navoiy qit'alari va tuyuqlarini o'rganish	472
Farhod va Xisrav munozarasini o'rganish	481
Bobur ruboiylarini o'rganish	487
A. Oripovning "Onajon" she'rini o'rganish	493
"Men nechun sevaman O'zbekistonni" she'rini o'rganish	502

O'zbekiston hududida yashayotgan, tug'ilib o'sayotgan o'zga millat bolasi ham shu yurtning farzandi. Uning bag'rida voyaga yetyapti. Uni kamolot sari yetaklayotgan shu yurt, u bilan bir tanu jon bo'lgan xalq. Demak, shu Vatan oldidagi, xalq oldidagi muqaddas farzandlik burchi, tuyg'usi shoir aytgan mas'uliyatni hamisha his qilib turishni talab etadi. Bu mas'ullikni o'qituvchi o'quvchilarning qalbiga shunday joylashtirishi kerakki, bu tuyg'u o'quvchini erta-yu kech bezovta qilib tursin. Har bir xatti-harakatini, har bir qilgan ishini nazorat qilib tursin. Ana unda noo'zbek tillardagi maktablarda o'zbek adabiyoti o'qitish o'z vazifasini to'laligicha uddalagan bo'ladi.

Asar matni ustida ishlash jarayonida o'qituvchi o'quvchilarining imkoniyatlaridan kelib chiqib quyidagi savollarni ham o'rtaga tashlashi mumkin:

1. "Men nechun sevaman O'zbekistonni?" savolini muallif nega matn ichida ham qayta-qayta takrorlayapti deb o'ylaysiz?

2. Qo'yilgan savolga berilgan turlicha javoblar adibni nega qanoatlantirmayotganini qanday tushunish mumkin? Nima deb o'ylaysiz?

3. Furqatning shu tuproqni deb yig'lashiga munosabatingizni bildiring.

4. Butun umr vatan tuprog'iga intilib yashagan yana boshqa kishilarning nomlarini ayta olasizmi?

5. Adibni qanoatlantiruvchi javobni matndan topib o'qing.

6. Berilgan javob sizni ham qoniqtirdimi? Fikringizni o'z so'zlaringiz bilan asoslashga urinib ko'ring.

7. Adibning she'r so'nggi misralaridagi xitobiga munosabat bildiring.

Dars oxirida uyga vazifa sifatida she'rning istalgan qismini yodlashni ixtiyoriy uy vazifasi sifatida topshirish mumkin.

**QUNDUZXON HUSANBOYEVA, ROZA NIYOZMETOVA,
MAHFUZA TO'YCHIYEVA**

O'ZGA TILLI TA'LIM MUASSASALARIDA O'ZBEK ADABIYOTINI O'QITISH METODIKASI

DARSLIK

Toshkent - "Innovatsiya-Ziyo" - 2022

Muharrir: Xolsaidov F. B.
Nashriyot litsenziyasi AI №023, 27.10.2018.
Bosishga 14.01.2023. da ruxsat etildi. Bichimi 60x90.
"Cambria" garniturasini. Ofset bosma usulida bosildi.
Shartli bosma tabog'i 33. Nashr bosma tabog'i 32,75.
Adadi 250 nusxa.

"Innovatsiya-Ziyo" MCHJ matbaa bo'limida chop etildi.
Manzil: Toshkent shahri, Farhod ko'chasi, 6-a uy.

+99893 552-11-21

Muallif va nashriyot roziligisiz chop etish ta'qiqlanadi.

